

SEISKAT
SAITILLA

Esipuhe

Paimion kaupunginkirjasto aloitti vuonna 2003 neljäsluokkalaisille suunnatun kirjastonkäytön- ja Internetin sisällönhallinnan opetuksen. Tämä Neloset Netissä –projekti muuttui myöhemmin pysyväksi käytännöksi, johon joka vuosi, jokainen paimiolainen neljäsluokkalainen osallistuu. Syksyllä 2006 ensimmäiset Neloset Netissä – opetukseen osallistuneet aloittivat seitsemännen luokan ja kirjastonkäytönopetuksen laajentaminen tuli ajankohtaiseksi. Mahdolliseksi opetuksen laajentamisen teki osaltaan myös Paimion kaupunginkirjaston uudet tilat oppimistoreineen. Näin Seiskat Saitilla sai alkunsa.

Kirjastonkäytönopetuksen tarkoituksena on totuttaa lapset ja nuoret käymään kirjastossa. Opetuksessa keskitytään tiedonhakuun; opetellaan käyttämään kirjaston aineistotietokantaa ja hakemaan myös löydetty aineisto hyllystä, lisäksi opetellaan hakemaan ja arvioimaan Internetissä olevaa tietoa. Tärkeänä osana on myös turvallisen Internetikäytön opetteleminen. Kokemuksemme mukaan lapset ja nuoret ovat innostuneita kirjastonkäytön opettelijoita ja toivomme yhteistyömme jatkuvan myös tulevaisuudessa.

Paimion kaupunginkirjastossa jouluna 2007

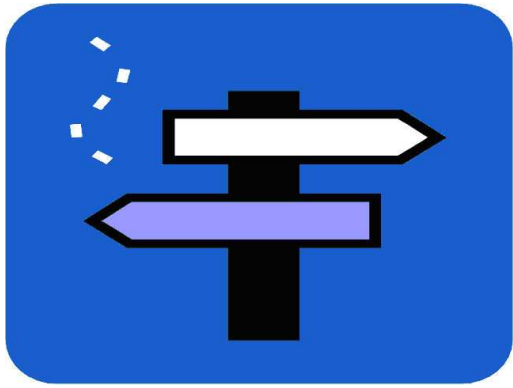
Hannele Tuominen
kirjastonjohtaja

Sanna Nikkola
kirjastonhoitaja

ON HELPOMPIAKIN
TAPOJA HANKKIA
TIETOA ...

Tiedonhaku

Maailma on täynnä tietoa ja sitä tulee koko ajan lisää. Kirjasto pyrkii säilyttämään ja välittämään tätä tietoa eri tavoilla. Tieto voi olla tallennettuna kirjaan, lehteen, videokasettiin, erilaisiin levyihin (DVD, CD, CD-ROM...) tai tieto voi olla sähköisessä muodossa esim. Internetissä, jolloin siihen pääsee käsiksi tietokoneen avulla.

Koska tietoa on niin paljon, on tiedonhallintataidoista tullut yksi jokaisen kansalaisen tärkeistä perustaidoista, aivan kuten luku- ja kirjoitustaito. Kirjasto pyrkii edistämään tiedonhallintataitojen omaksumista tarjoamalla maksuttomat tiedonhakumahdollisuudet sekä opettamalla näiden mahdollisuuksien käyttämistä.

Tiedonhaku kirjastossa

Kirjastossa aineisto on järjestetty kirjastoluokituksen mukaan. Suomen yleisissä kirjastoissa on käytössä kymmenluokitusjärjestelmä, jossa nimensä mukaisesti on kymmenen pääluokkaa 0-9. Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmä eli YKL löytyy myös Internetistä osoitteesta <http://ykl.kirjastot.fi>. Luokkien avulla aineisto saadaan aiheenmukaiseen järjestykseen. Luokkien sisällä aineisto on aakkosjärjestyksessä joko tekijän tai teoksen nimen mukaan.

Kirjasto pyrkii paitsi järjestämään myös kuvailemaan aineistoa, jotta sen sisältämä tieto olisi helpommin löydettävissä. Luokitus toimii kuvailun osana, mutta varsinaisessa kuvailussa käytetään asiasanoja. Suomen kirjastoissa on käytössä yleinen suomalainen asiasanasto eli YSA, jonka verkkoversio VESA löytyy osoitteesta <http://vesa.lib.helsinki.fi/ysa>

Kirjastojen aineistotietokantoja pääsee selailemaan Internetin kautta. Paimion kaupunginkirjaston aineistotietokanta löytyy osoitteesta www.paimio.fi/kirjasto --> WEB-kirjasto.

Sinun ei tarvitse muistaa eri kaupunkien kirjastojen osoitteita. Riittää kun muistat www.kirjastot.fi . Sieltä löytyvät yhteystiedot kaikkiin Suomen kirjastoihin, linkki moneen muuhun tärkeään paikkaan sekä paljon apua tiedonhakuun (myös YKL ja VESA löytyvät tätä kautta). Kirjastojen sivuilta löytyy myös hauskoja tiedonhakuharjoituksia. Kun opit käyttämään yhtä kirjastoa, osaat periaatteessa käyttää kaikkia kirjastoja.

JESSE PUNTTI JOHDATTA
SINUTKIN TIEDONHANKINNAN
SYÖVEREIHIN...

Tiedonhaun askeleet

Mitä haen?

Ennen kuin voit aloittaa tiedonhakuja, sinun pitää miettiä mitä varsinaisesti haet, mikä on siis tiedontarpeesi. Jos esim. haluat hankkia mopokortin, tarvitset todennäköisesti aineistoa, jonka avulla voit harjoitella mopokorttikoea varten.

Mistä haen?

Kun tiedontarpeesi on selvillä, joudut miettimään mistä tietoa kannattaisi hakea. Kannattaisiko katsoa kirjaston aineistotietokannasta vai Internetistä vai käyttää molempia. Mopokortti-tapauksessa löydät todennäköisesti hyödyllistä tietoa molemmista. Kirjastosta löydät mm. kirjoja, videokasetteja ja CD-ROM -levyjä, jotka auttavat harjoittelemaan mopokorttikokeeseen.

Miten haen?

Kirjaston aineistotietokannasta voit hakea tietoa monella eri tavalla. Voit hakea esim. tekijän tai teoksen nimen mukaan silloin kun haluat selata jonkin tekijän kaikkia teoksia tai kun haluat vain tietyn teoksen tiedot. Jos haet aineistoa jostain tietystä aiheesta, käytä asiasanahakua. Lisäksi voit rajata hakua esim. vain aikuisten osastoon tai vain tietokirjoihin jne.

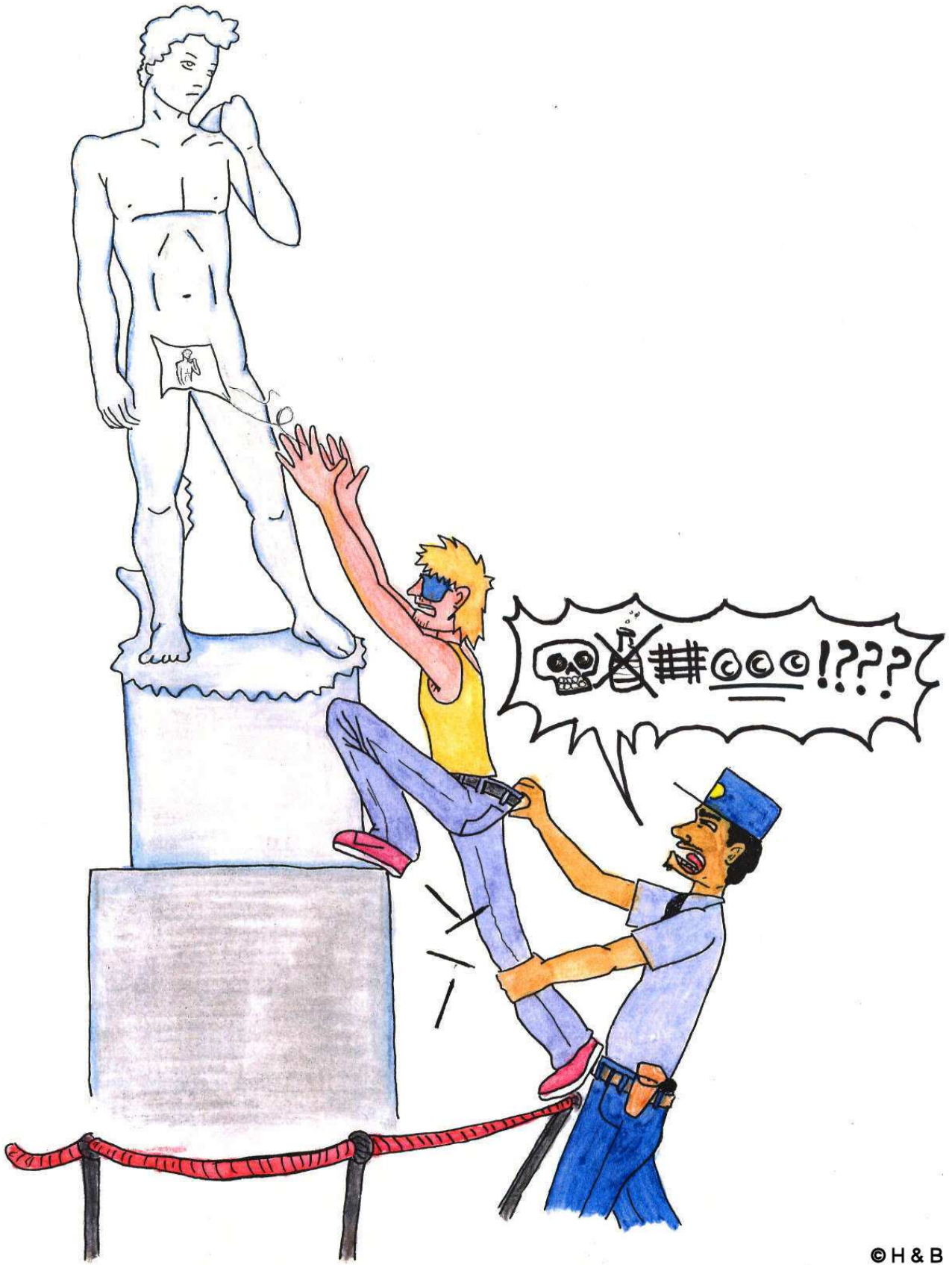
Kun olet löytänyt tietokannasta haluamasi teoksen, tarkista onko se lainattavissa. Jos teos on lainassa, voit tehdä siihen maksullisen varauksen. Jos teos on paikalla, kirjoita itsellesi ylös teoksen luokka esim. 69.6 AJO. Hae sitten tämän koodin avulla hylly, jonka päädyssä lukee tämä numero. Sen jälkeen katso hyllyopasteista sama numero ja tämän jälkeen teoksen selässä olevasta pienestä tarrasta oikea teos. Muista, että erilaisella materiaalilla on oma paikkansa, esim. CD-ROM -levyillä on oma hyllynsä.

Tiedonhaku Internetistä

Internet on maailmanlaajuinen tietoverkko, joka on periaatteessa avoin kaikille. Internet on niin laaja, ettei sitä voi kukaan koskaan täysin valvoa. Kun haet tietoa Internetistä, muista olla erityisen kriittinen. Mieti onko löytämäsi tieto luotettavaa. Aivan kuten kirjalla on kirjoittaja(t) ja julkaisija, pitää luotettavasta Internet-sivustosta löytyä tieto siitä kuka sivusta on vastuussa.

Internet on hyvä tietolähde, kun haet esimerkiksi tietoa, joka on muuttuvaa. Erilaiset aikataulutiedot, aukioloajat jne. ovat esimerkkejä muuttuvasta tiedosta. Kaikki tieto ei kuitenkaan vanhene yhtä nopeasti, esim. historiallinen tieto, fyysiseen maailmaan liittyvä tieto. Muista kuitenkin, että Internetissä olevat sivut ja niiden sisältö saattavat muuttua; sivujen ylläpito voi loppua kokonaan tai sivujen sisältöä päivitetään.

Tekijänoikeus

Kaikilla tiedontuottajilla on tekijänoikeus omiin tuotoksiinsa. Tämä tarkoittaa sitä, että toisten tuottamaa tekstiä tai kuvaa ei saa kopioida ilman tekijän lupaa. Sama tekijänoikeus koskee myös Internetissä olevia kuvia ja tekstejä.

Toisten ihmisten tekstejä voi käyttää hyödykseen, kunhan muistaa aina kertoa kenen tekstistä on kyse. Toisten tuottaman tekstin esittäminen omanasi on plagiointia ja plagiointi on rikos.

Muista aina kertoa tietolähteesi; mistä olet tiedon löytänyt ja kenen esim. tekstiä käytät joko suorana lainauksena tai muokattuna. Muista myös kopiointiin liittyvät säännöt.

Tekijänoikeus on luovan työn tekijälle syntyvä määräaikainen yksinoikeus määrätä teoksensa käytöstä. Teoksia voivat olla esimerkiksi kirjalliset tuokset, elokuvat, taidemaalaukset, sävelteokset ja tietokoneohjelmat. Kirjallisena teoksena suojataan sekä kaunokirjallisia että asiatekstiä.

Tekijänoikeus ei suojaa ideoita eikä ajatuksia, vaan teoksen ilmiäisä eli toteutustapaa. Tekijänoikeuden kesto ja sen takaamat oikeudet ovat nykyisin useimmissa teollisuusmaissa samat; 70 vuotta tekijän kuolinvuoden päättymisestä ja yksinoikeus määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin. (Wikipedia)

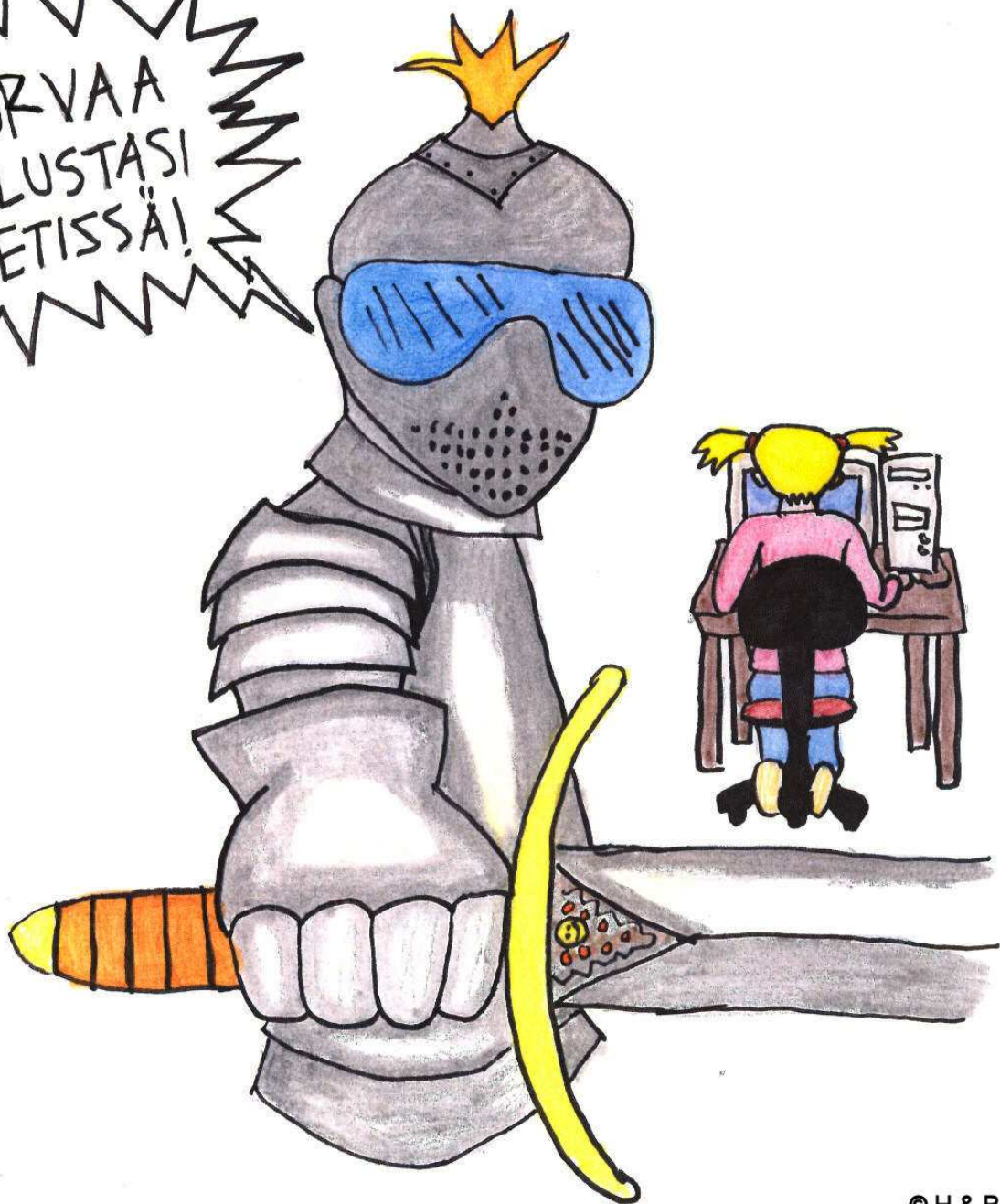
Yksityinen käyttö

Julkistetusta teoksesta saa valmistaa muutaman kappaleen yksityiseen eli omaan ja perheen käyttöön. Yksityiseen käyttöön valmistettuja kappaleita ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen, esimerkiksi niiden myynti on kiellettyä. Tietokoneohjelmien ja digitaalisessa muodossa olevien tietokantojen kopiointi ei kuitenkaan ole sallittua edes yksityiskäyttöön. (Kopiosto)

Siteeraus

Julkistetusta teoksesta saa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia. Sitaatilla tulee olla asiallinen yhteys teokseen, jossa sitaattia käytetään. Esimerkiksi sitaatin käyttäminen voi olla mahdollista kritisoitaessa kyseistä teosta. Lainauksia on lupa ottaa tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Laissa ei kuitenkaan ole asetettu tiettyjä rajoja pituudelle. Siteerattaessa teosta on aina muistettava mainita siteerattava teos. (Kopiosto)

TURVAA
SELUSTASI
NETISSÄ!

Tietosuoja ja itsensä suojaaminen netissä

Muista suojata itsesi netissä liikkuessasi. Älä anna salasanaasi kenellekään. Muista aina kirjautua ulos lopetettuasi, jotta muut koneen käyttäjät eivät pääse lukemaan tietojasi. Älä koskaan anna omia henkilötietojasi tai kuvaasi kenellekään esim. keskustelupalstoilla. Koska Internet on maailmanlaajuinen, eikä sitä pystytä täysin valvomaan, on sen käyttö valitettavasti mahdollista myös epärehellisiin tai rikollisiin tarkoituksiin. Muista, että sinulla on oikeus olla turvassa myös Internetissä.

Omien kotisivujen tekeminen ja ylläpitäminen voi olla hauskaa ja kuvien laittaminen erilaisiin kuvagallerioihin mukavaa. Muista kuitenkin, että kerran nettiin laitettu kuva saattaa säilyä siellä ikuisesti. Vaikka poistaisitkin kuvasi, on se saatettu jo kopioida ympäri maailmaa.

Internet voi olla hyvä ja nopea tiedonhaun väline ja sitä voi käyttää myös viihteellisiin tarkoituksiin. Muista kuitenkin aina olla kriittinen Internetin sisältöjen suhteen. Terve järki on yleensä paras tapa oppia kriittisyyttä.

Lopuksi

Hyvä tiedonhakija osaa käyttää hyödykseen erilaisia tietolähteitä. Hän osaa yhdistellä ja arvioida niissä esiintyvää tietoa. Kukaan ei voi omak-
sua kaikkea tarjolla olevaa tietoa, eikä tämä ole tarkoituksenmukaista-
kaan. Tärkeää on tietää mistä tietoa löytyy ja osata erottaa olennainen
tieto epäolennaisesta.

Tullaksesi täysivaltaiseksi tietoyhteiskunnan kansalaiseksi sinun pitää
osata hakea kaikesta tietotulvasta itsellesi kulloinkin tarpeellista tietoa
ja arvioida sitä kriittisesti. Lisäksi sinun pitää tuntea omat ja toisten oi-
keudet ja kunnioittaa niitä. Kaiken tämän oppii vain harjoittelemalla.